

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 12/2026 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Lupa- ja valvontaviraston maksuista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Vesa Kallio /kesk ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 12/2026 vp:

Miten hallitus aikoo kompensoida hallitusohjelman vastaisesti tehdyt korotetut ja uudet maksut, jotta hallitusohjelman tahtotila toteutuu aluehallintouudistuksen jälkeenkin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992). Lain 6 §:n pääsäännön mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo).

Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueen maksuja on aiemmin pidetty ympäristönsuojelullisesta syystä valtion maksuperustelaissa tarkoitettuna omakustannusarvon alapuolelle hinnoiteltavana suoritteena. Lupa- ja valvontaviraston perustamisen yhteydessä oli kuitenkin välttämätöntä uudelleenarvioida valtion maksuperustelain säännösten soveltamista Lupa- ja valvontaviraston tuotettavaksi siirtyvien suoritteiden hinnoitteluun. Tarkoituksena oli, että valtion maksuperustelain säännöksiä ja periaatteita sovelletaan mahdollisimman yhtenäisellä tavalla eri osastojen ja suoriteryhmien hinnoitteluun riippumatta siitä, mistä virastosta suoritteet siirtyivät Lupa- ja valvontavirastossa tuotettaviksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on ohjelmassaan sitoutunut siihen, ettei hallituskaudella tehdä kansallisesti sellaisia päätöksiä, jotka lisäävät maatalouden kustannuksia. Lisäksi hallitus on ohjelmassaan sitoutunut edistämään investointeja sujuvoittamalla lupaprosesseja. Lupaprosessin sujuvoittaminen edellyttää Lupa- ja valvontaviraston riittävien resurssien turvaamista. Valtion maksuperustelain soveltamisen yhtenäistämiseksi ja luvitusresurssien turvaamiseksi hallitus päätti nostaa ympäristö- ja vesitalouslupien maksuja asteittain siten, että maksuilla katettaisiin lupien käsittelystä valtiolle aiheutuvat kokonaiskustannukset. Hallitus on kehysriihissä tekemillään päätöksillä ottanut lähtökohdaksi omakustannustasaisen hinnoittelun elinkeinotoimintaa koskeissa lupa-asioissa.

Lupa- ja valvontaviraston maksuista vuonna 2026 annetussa valtioneuvoston asetuksessa (VNA 1177/2025) ympäristölupien maksuja korotettiin noin 10 % ja vesitalouslupiin lisättiin samaan lupaan uusia maksuluokkia siten, että lupamaksut nousivat keskimäärin 30 %. Samalla Lupa- ja valvontavirastossa maksullistettiin eräitä ympäristöosaston suoritteita, jotka aiemmin ovat olleet maksuttomia. Maksujen korotuksia ja uusia maksuja ei suunnattu erityisesti maataloudelle tai

maatalouden tuottajille, vaan ne koskevat kaikkia viraston asiakkaita. Maatalouden harjoittajia on vaikeaa rajata sellaisten maksujen ulkopuolelle, jotka koskevat laajaa kohderyhmää kuten kaikkia elinkeinonharjoittajia ja kaikkia yrityksiä.

Pääosa ympäristöosaston samoin kuin Lupa- ja valvontaviraston muidenkin osastojen suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheuttamista kustannuksista syntyy viraston asiantuntijatyöstä. Lupa- ja valvontaviraston korkean osaamisen ja asioiden kohtuullisen käsittelyajan turvaamiseksi on tärkeää, että valtion maksuperustelain periaatteet toteutuvat virastossa yhdenmukaisella tavalla ja maksut saadaan kerättyä niiltä, joille virasto tuottaa suoritteita.

Ympäristö- ja vesitalouslupien maksujen korotuksilla turvataan sujuva ympäristö- ja vesitalousluvitus. Samalla hallitus on vastannut maatalouden kannattavuuden haasteisiin alentamalla maatalouden kannalta keskeistä ympäristölupamaksua eli sellaisen eläinsuojan lupamaksua, joka kuuluu teollisuuden päästöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/75/EU (teollisuuspäästädirektiivi) soveltamisalaan. Teollisuuspäästädirektiivin soveltamisalaan kuuluvan eläinsuojan lupaa hallitus laski 28 400 eurosta 23 100 euroon. Direktiivilaitoksena luvitettavan eläinsuojan lupamaksua oli mahdollista kohtuullistaa, koska ympäristölupien maksukertymän arvioitiin kokonaisuutena kattavan riittävän suuren osan suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvista kokonaiskustannuksista.

Sellaiselta luonnollisilta henkilöiltä ja yleishyödyllisiltä yhteisöiltä, joka hakee ympäristönsuojelulain tai vesilain mukaista suoritetta muuta tarkoitusta varten kuin taloudellisen toiminnan harjoittamiseen, peritään maksuasetuksen mukaan 25 % alemmaa maksua.

Luonnonsuojelulain (9/2023) mukaisista poikkeamislupapäätöksistä kuten poikkeuksesta eliölajin suojelua koskevista säännöksistä perittiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa 316 euroa. Siitä peritään Lupa- ja valvontavirastossa nyt 1500 euroa, jos suoritetta haetaan taloudellisen toiminnan harjoittamisen tarkoituksessa. Luonnonsuojelulain mukaisista poikkeamislupapäätöksistä perittävin maksuin voitiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa kattaa vain 5–20 % lupien käsittelystä valtiolle aiheutuvista kokonaiskustannuksista. Maatalouden harjoittajat hakevat tyypillisesti poikkeamislupaa valkuposkijien karkottamiseen. Lupamaksu on eittämättä noussut, mutta poikkeamisluvat myönnetään pääsääntöisesti 3 vuoden määräajaksi, ja valtaosa hakemuksista koskee useampaa tilaa, jopa kymmeniä tiloja. Tällöin yhden tilan osuus maksusta jää huomattavasti kokonaishintaa pienemmäksi. Elinkeino- ja yritystoiminnassa maksu voidaan myös vähentää verotuksessa.

Eräät Lupa- ja valvontaviraston ympäristösuoritteet koskevat verrattain harvoin maataloutta ja maatalouden harjoittajia. Esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (252/2017) tarkoitettua arviointimenettelyä sovelletaan suurimpiin, teollisen mittakaavan maataloushankkeisiin, joissa investoinnin arvo on useita miljoonia euroja. Näihin kuuluu vain pieni osa maatalouden hankkeista. Viime vuosina Suomessa on tullut vuosittain vireille noin 90 ympäristövaikutusten arviointimenettelyä kaikilla toimialoilla yhteensä. Viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana maatalouteen liittyen on alkanut vain kaksi (2) hanketta. Suurin osa maatalouden hankkeista jää ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisalan ulkopuolelle.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelylaissa tarkoitettuja suoritteita, jotka nyt maksullistettiin, ovat lain 13 §:ssä tarkoitettu päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa (4 500 €) ja 27 §:ssä tarkoitettu lausunto perustellun päätelmän ajantasaisuudesta (2 000 €). Valtion maksuperustelain 4 §:n mukaan maksullisia ovat päätökset, jotka on tehty hakemuksesta ja

muu toiminta, milloin suoritteen tuottaminen on seurausta vastaanottajan toimenpiteestä. Siten katsottiin, että suoritteet on syytä maksullistaa.

Lupa- ja valvontaviraston suoritteiden maksuista vuonna 2026 annettu valtioneuvoston asetus tuli voimaan 1.1.2026, ja sitä sovelletaan 1.1.2026 alkaen Lupa- ja valvontavirastossa vireille tuleviin asioihin. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, aluehallintovirastoissa ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa (Valvira) ennen 1.1.2026 vireille tulleisiin asioihin sovelletaan vireille tullessa voimassa olevia säännöksiä eli edeltäjävirastojen maksuasetuksia.

Valtiovarainministeriö seuraa jatkuvasti Lupa- ja valvontaviraston suoritemääriä, suoritteiden tuottamiskustannusten kehitystä, maksujen kustannusvastaavuutta ja maksujen vaikutusta viraston asiakkaisiin mukaan lukien maatalouden harjoittajiin. Suoritteiden maksuista säädetään vuosittain annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Tarvittaessa maksuista voidaan antaa uusi asetus määräaikaisten asetusten voimassa ollessakin. Lisäksi valtion maksuperustelain mukaan suoritetta tuottavan viranomaisen asiana on huolehtia siitä, ettei suoritteen tuottamisesta aiheudu enempää kustannuksia kuin, mitä suoritteen tarkoituksenmukainen laatutaso edellyttää.

Periaate, jonka mukaan luvan hakija maksaa käsittelystä aiheutuvat kulut muiden veronmaksajien sijaan, on hyvä lähtökohta. On kuitenkin tärkeää edistää jatkuvasti norminpurkua sekä kehittää työtapoja, jotta lupaprosessit nopeutuvat. Norminpurku on paras tapa vähentää lupahallinnon maksuja. Tätä työtä hallitus on tehnyt, ja uusi Lupa- ja valvontavirasto antaa tähän myös uusia mahdollisuuksia. Substanssiministeriöt (tässä tapauksessa ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö) vastaavat norminpurun edistämisestä tavoitteellisesti tässäkin asiassa.

Helsingissä 3.3.2026

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

VN/4838/2026-VM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: